

The issue of journal contains:

Proceedings of the VIII Correspondence
International Scientific and Practical Conference

**SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL
SOCIETY: GLOBALIZATION AND
TRANSFORMATION PROCESSES**

held on January 10th, 2025 by

NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine)
LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria)

Nº48
JANUARY, 2025

ISSN 2710-3056

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **48** (January, 2025)

with the proceedings of the:
VIII Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL
SOCIETY: GLOBALIZATION AND
TRANSFORMATION PROCESSES**

held on January 10th, 2025 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)
LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **48** (січень, 2025)

за матеріалами:

VIII Міжнародної науково-
практичної конференції

**НАУКА ПРО ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ
СУСПІЛЬСТВО: ПРОЦЕСИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ**

що проводилася 10.01.2025

ГО «Європейська наукова
платформа» (Вінниця, Україна)
ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

Вінниця – Відень, 2025

Рекомендовано до видання Вченою Радою Наукової установи
«Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці». Протокол № 1 від 09.01.2025.

Головний редактор: Танасійчук Альона Миколаївна, д-р. екон. наук, доцент (Україна)
Заступник головного редактора: Емельянов Олександр Юрійович, д-р. екон. наук, професор (Україна)
Голова оргкомітету конференції: Голденблат Марія (Україна)
Заступник голови оргкомітету конференції: Рейчел Апаро (Австрійська Республіка)
Відповідальний секретар: Рабей Настасія Романівна (Україна)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Квасницька Раїса Степанівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); Jakhongir Shaturaev - канд. екон. наук, доцент (Республіка Узбекистан); Бойко Світлана Василівна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Заднепровська Ганна Ігорівна - канд. екон. наук (Україна); Занора Володимир Олександрович - канд. екон. наук, доцент (Україна); Маркович Ірина Богданівна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Яковенко Роман Валерійович - канд. екон. наук, доцент (Україна); Поливана Людмила Анатоліївна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Гевчук Анна Вікторівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); Маслій Олександра Анатоліївна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Євтушенко Наталія Миколаївна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Москвічова Олена Сергіївна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Ясишена Валентина Валеріївна - д-р. екон. наук, професор (Україна); Михайлишин Лілія Іванівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); Гавриленко Наталія Вікторівна - канд. екон. наук, доцент (Україна); Гуліл Гігуашвілі - д-р. екон. наук, професор (Грузія).

НАУКОВІ КОНСУЛЬТАНТИ:

Онїсієнко Сергій Володимирович - д-р. екон. наук, професор (Україна); Marko Timchev - д-р. екон. наук, доцент (Республіка Болгарія); Khatuna Tabagari - д-р. екон. наук, професор (Сакартвело); Грень Лариса Миколаївна - д-р. наук з держ. управління, професор (Україна); Михаліцька Наталія Ярославівна - канд. наук з держ. управління, доцент (Україна); Ткаченко Павло Ігорович - аспірант (Україна); Купріянова Дарина Сергіївна - практикуючий юрист (Польща); Губаль Галина Миколаївна - канд. фіз.-мат. наук, доцент (Україна); Козуб Галина Олександрівна - канд. техн. наук, доцент (Україна); Козьма Антон Антонович - канд. хім. наук (Україна); Морозова Тетяна Василівна - канд. біол. наук, доцент (Україна); Купріянова Лариса Сергіївна - канд. мед. наук, доцент (Україна); Лисенко Дмитро Андрійович - канд. мед. наук, доцент (Україна); Цубанова Наталія Анатоліївна - д-р. фарм. наук, професор (Україна); Олійник Світлана Валентинівна - канд. фарм. наук, доцент (Україна); Полєскаєв Юрій Григорович - канд. наук із соц. ком., доцент (Україна); Mukhabbat Khakimova - д-р. пед. наук, професор (Республіка Узбекистан); Куліченко Алла Костянтинівна - д-р. пед. наук, доцент (Україна); Фурман Тарас Юрійович - канд. пед. наук, доцент (Україна); Бажан Станіслав Миколайович - д-р. філософії (Україна); Ямполь Юрій Віталійович - аспірант (Україна); Антипова Жанна Ігорівна - старший викладач (Україна); Яцик Мар'яна Романівна - канд. пед. наук, доцент (Україна); Корбозерова Ніна Миколаївна - д-р. філол. наук, професор (Україна); Ковальська Наталія Аркадіївна - канд. філол. наук, доцент (Україна); Присяжнюк Оксана Ярославівна - канд. філол. наук, доцент (Україна); Мелєх Галина Богданівна - канд. філол. наук, доцент (Україна); Корнус Анатолій Олександрович - канд. геогр. наук, доцент (Україна); Фомін Андрій Володимирович - канд. іст. наук, доцент (Україна); Пірна Наталія Мирославівна - канд. іст. наук, доцент (Україна); Устїнова Ірина Ігорівна - д-р. арх., професор (Україна); Катерина Діденко - канд. арх. (Україна); Воскобойнікова Юлія Василівна - д-р. мист. (Україна); Крипчук Микола Володимирович - канд. мист., доцент (Україна); Лугова Тетяна Анатоліївна - канд. мист., доцент (Україна)

Верстальник: Білоус Тетяна (Україна). **Дизайнер:** Казьміна Надія (Україна). **Коректор:** Дудник Григорій (Україна).

«Грааль науки» є офіційно зареєстрованим мультидисциплінарним науковим виданням з міжнародною сферою поширення, що підтримує політику відкритого доступу. **Ідентифікатор медіа R30-02704** (рішення № 430 від 22.02.2024 Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення).

Наказом МОН України № 582 від 24.04.2024 виданню «Грааль науки» присвоєно Категорію Б фахових видань України з питань економіки (051 «Економіка»).

«Грааль науки» індексується в міжнародних реферативних та наукометричних базах даних: Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

Конференція зареєстрована УкрІНТЕІ (Посвідчення № 373 від 12.06.2024) та сертифікована Euro Science Certification Group (Сертифікат № 22699 від 01.12.2024).

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

DOI 10.36074/grail-of-science.10.01.2025.048

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Фомін Андрій Володимирович

кандидат історичних наук,

доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін

ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя,
Україна

Анотація. У статті аналізуються впливи діджиталізації на розвиток громадянського суспільства та демократії, спираючись на світовий досвід. Доводиться, що діджиталізація значно вплинула на процеси розвитку громадянського суспільства, надавши їм значних стимулів та переваг: полегшення залученості, розширення участі, безмежний та швидкий доступ до конкурентної інформації, можливості моніторингу як інституцій державної влади та громадських ініціатив, розвиток онлайн журналістики. Викликами та загрозами для розвитку громадянського суспільства є соціальна нерівність та відсутність цифрової грамотності (особливо в країнах Африки), застосування вкидів інформації, поширення фейків та застосування ботоферм, в тому числі і під час виборчих компаній у країнах світу, вже стали реальними сьогодення. До того ж самі соціальні мережі, використовуючи алгоритми подачі інформації, фактично надає ті матеріали, які відповідають очікуванням та симпатіям користувача, приховуючи інші джерела, в тому числі й альтернативні, при цьому. Влада деяких країн обмежує або повністю забороняє використання певних інтернет ресурсів та платформ, зокрема Facebook та YouTube. Громадянське суспільство може мобілізувати значні ресурси та увагу до своїх ініціатив завдяки онлайн-інструментам. Діджиталізація надає потужні інструменти для розвитку громадянського суспільства, полегшуючи взаємодію між громадянами, організаціями та владою. Успішна інтеграція цифрових технологій дозволяє вирішувати актуальні суспільні проблеми, стимулюючи демократизацію, інновації та соціальну згуртованість.

Ключові слова: громадянське суспільство, діджиталізація, інтернет, революції, соціальні мережі, цифрова грамотність.

Розвиток діджиталізації має значний вплив на розвиток громадянського суспільства. Інтернет та цифрові технології змінюють спосіб комунікації людей, її швидкість, впливають на доступ та обсяги отримання інформації, задіяння у суспільних процесах та залучення до громадської активності. Інтернет дозволяє широким масам отримувати доступ до різноманітної інформації, що сприяє підвищенню обізнаності та громадського розуміння. Цифрові платформи, зокрема «Facebook», наразі також і соціальна мережа X (колишній Twitter), що належить Ілону Маску, дозволяють людям об'єднуватися у спільноти за інтересами, політичними поглядами чи іншими ознаками, що сприяє активнішому громадянському життю. Цифрова епоха сприяє виникненню

нових форм активізму, наприклад, онлайн-кампаній, флешмобів чи хакатонів для вирішення соціальних проблем.

Наразі важко собі уявити соціальну взаємодію значних груп людей без залучення соціальних мереж. Однак масово та переконливо діджиталізація політики позначилася під час сучасних революцій, зокрема «Арабська весна», та й Революція Гідності в Україні. Так, під час революції в Єгипті 2011 р., спрямованої проти режиму Хосні Мубарака, активно залучалися Facebook, Twitter і YouTube й не лише для об'єднання сторонників у групи, але й розповсюдження ідей революції у суспільстві [1]. Спільнота Євромайдану на платформі Facebook у 2013 р. стала найбільшою в українському сегменті [5]. Інтернет дозволив громадянам різних країн світу більш активно брати участь у політичних дебатах, петиціях та інших суспільних ініціативах, що значно сприяло не лише поширенню демократичних процесів, але і якісно покращує участь громадян у різноманітних заходах, залучає їх до висвітлення власної активності та позиції у тих чи інших суспільно-політичних обставинах. Зараз ми вже собі не уявляємо повсякдення без можливості подати електронну петицію або створити звернення, проголосувати на онлайн опитуванні у додатку «Дія» або «Київ цифровий».

Технології дозволяють громадянському суспільству моніторити діяльність влади, бізнесу та інших інституцій, сприяючи прозорості та підзвітності. Розвиток технологій передачі даних, можливостей носимих гаджетів зробив можливим кожному практично стати журналістом та висвітлювати ті чи інші події як онлайн, так і роблячи загальнодоступні пости у соціальних мережах, або особистих сайтах чи блогах. Надзвичайний розвиток отримала стримінгова журналістика, яка буквально забезпечила занурення глядачів у реальні події [3]. Слід відзначити також, що діджиталізація залучила до політичних процесів жителів найвіддаленіших, найнедоступніших районів та сіл. Тепер кожен може відчувати себе у центрі подій, маючи смартфон та доступ до інтернету. Діджиталізація створює можливості для участі тих груп, які раніше були виключені зі суспільних процесів через географічну віддаленість, фізичні обмеження або соціальну стигматизацію.

Інструменти, такі як відкриті дані та блокчейн, забезпечують перевірку процесів і зменшують ризик корупції. Дані про державні витрати, тендери, податкові надходження, інфраструктурні проекти тощо публікуються у форматах, зручних для аналізу, у відкритому доступі на сайтах відповідних державних інституцій або підприємств. Блокчейн сприяє цьому через розподілену базу даних, яка зберігає інформацію у формі ланцюжка блоків, що є незмінними і прозорими.

Громадянське суспільство може використовувати ці ресурси для адвокації, просвіти та залучення громадян до обговорення та вирішення важливих тем.

Не дивлячись на, здавалося б, суцільний позитив, процеси діджиталізації у розвитку громадянського суспільства та демократії в цілому також містять і виклики та ризики. Діджиталізація також приносить виклики, такі як дезінформація, цифровий диверсифікаційний тероризм та проблеми з конфіденційністю. Так, у другій половині 2010-х років алгоритми Facebook сприяли поширенню серед бірманців, корінного населення М'янми, публікацій

із закликами до ненависті проти національної меншини рохінджа. У позові 2021 р. рохінджа звинуватили Facebook у тому, що ці алгоритми стали причиною загибелі тисяч представників їхньої спільноти та змусили сотні тисяч тих, хто вижив, переселитися до таборів для біженців у Бангладеш. Постраждали вимагають від Facebook компенсацію в розмірі \$150 мільярдів [6]. Наразі демократичний світ зіштовхнувся з проблемою використання так званих ботоферм, масових вкидів інформації, проблематики достовірності інформації та боротьби з фейками. Втручання у вибори, звісно ж для демократичних країн, через маніпулювання суспільною думкою, зокрема й з використанням соціальних мереж, на жаль, стало наразі звичайним явищем. Минулий, 2024 р., ознаменувався розслідуваннями використання Тік Ток з метою політичних маніпуляцій, ініційованих Єврокомісією. Розслідування, розпочате в лютому 2024 р., стосувалося «захисту неповнолітніх, прозорості реклами, доступу аналітиків до даних, а також управління ризиками, пов'язаними з адиктивним дизайном і шкідливим контентом». Друге розслідування було відкрито у квітні 2024 р., невдовзі після запуску застосунку TikTok Lite в Іспанії та Франції. У серпні 2024 р. Єврокомісія, за підсумками розгляду, зобов'язала вилучити програму винагород у цьому застосунку, оскільки вона порушує закон про цифрові послуги, адже вона давала можливість користувачам заробляти бали під час виконання певних «завдань», як-то перегляд відео, проставлення позначки «сподобалося», підписок і запрошення друзів. Третє розслідування пов'язане з використанням мережі безпосередньо під час виборів Президента Румунії. «Партизанська кампанія в TikTok» з «маніпульованими» інфлюенсерами і використанням алгоритмів, а також понад 85 тисяч кібератак за для організації передвиборчої кампанії кандидата Джорджеску знайшли відповідну оцінку Конституційного Суду країни, міжнародних організацій та Єврокомісії. Державна розвідка заявила, що Румунія стала ціллю «агресивних гібридних дій Росії» [7]. Результати першого туру президентських виборів були скасовані. Отже, захист даних, цифрова грамотність і протидія цензурі стають важливими аспектами розвитку громадянського суспільства. Не всі громадяни мають рівний доступ до цифрових технологій через економічні, технічні чи соціальні обмеження. Це посилює нерівність між тими, хто може брати участь у громадському житті через цифрові платформи, і тими, хто цього не може. Відсутність інтернету чи цифрової грамотності, а часто і грамотності взагалі, може виключити певні групи (малозабезпечені, сільські громади, літніх людей) з активної участі у політичних та громадських ініціативах. Організації та активісти стають надто залежними від цифрових платформ, які можуть зазнавати технічних збоїв або змінювати політику (наприклад, алгоритми соціальних мереж). У разі обмеження доступу до платформ або їхньої недоступності громадянське суспільство може втратити канали комунікації з громадянами. Такі приклади ми вже маємо у сучасній політичній реальності, коли під заборонаю у відомих країнах, зокрема у Росії, є ті ж Facebook та YouTube.

Великі корпорації (Google, Meta, Amazon) контролюють значну частину цифрового простору. Їхні алгоритми впливають на те, яка інформація стає видимою для громадян. Громадянські ініціативи можуть бути приглушені або маргіналізовані через комерційні чи політичні пріоритети технологічних

платформ. Алгоритми соцмереж створюють інформаційні «бульбашки», де люди отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім переконанням.

Ці зміни впливають на структуру та функціонування суспільства, створюючи нові можливості та виклики для громадянського життя. Підвищення рівня обізнаності громадян щодо технологій, захисту даних та критичного мислення.

Тоталітарні режими використовують соціальні мережі та інтернет загалом для встановлення цифрового контролю за їх користувачами, адже внутрішні мережеві сервери та Уряди створюють централізовані системи для моніторингу та фільтрації інтернет-трафіку, як, наприклад, «Великий китайський фаєрвол» у Китаї. Вони блокують доступ до небажаних сайтів і обмежують комунікацію за межами країни. Забороняються VPN-сервіси або вони взагалі не мають сенсу через побудову внутрішньої мережі (як, наприклад, у Північній Кореї або Ірані). Вимагається реєстрація SIM-карток, акаунтів у соціальних мережах чи месенджерах за паспортними даними, що ускладнює анонімність. Алгоритми штучного інтелекту використовуються для розпізнавання. Нейронні мережі є ефективними для обробки природної мови (Natural Language Processing, NLP) та розпізнавання образів та текстів, зображень, відео та аудіо, які можуть містити заборонений контент. Автоматичні системи аналізують повідомлення, коментарі та публікації на наявність заборонених слів, фраз або символів. Боти або алгоритми відстежують активність користувачів на платформах, зокрема коментарі, публікації та лайки.

Цифрові технології полегшують створення громадських ініціатив і рухів, даючи людям змогу швидко об'єднуватися навколо спільних цілей. Громадянське суспільство може мобілізувати значні ресурси та увагу до своїх ініціатив завдяки онлайн-інструментам. Діджиталізація надає потужні інструменти для розвитку громадянського суспільства, полегшуючи взаємодію між громадянами, організаціями та владою. Успішна інтеграція цифрових технологій дозволяє вирішувати актуальні суспільні проблеми, стимулюючи демократизацію, інновації та соціальну згуртованість.

Список використаних джерел:

- [1] Ремовська Олена. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24700020.html> (дата звернення: 11.12.2024).
- [2] Іванна Макух-Федоркова, Богдана Вовк (2022). Вплив нових медіа і соціальних мереж на революційні події «Арабської весни» Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. Том 11. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/80> (дата звернення: 11.12.2024).
- [3] Сучасні медіа й революції нового типу в Україні та світі – тема III Наукового форуму. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/1516> (дата звернення: 11.12.2024).
- [4] Золотніков Ярослав. Омережно, революція! <https://chas.news/future/omerezhno-revoljutsiya> (дата звернення: 11.12.2024).

- [5] Мірошніченко Богдан. Технології протесту. Як через месенджери та соцмережі борються з диктаторами та запускають світові революції. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2020/08/27/7264300/> (дата звернення: 11.12.2024).
- [6] Жданов Сергій. Протести у Франції набирають нових обертів через заклики в соцмережах штурмувати та підпалювати будинки. Як алгоритми сприяють бунтам, геноцидам і війні? URL: <https://zaborona.com/yak-algorytmu-spryuuyut-buntam-gepoczydam-i-vijni/> (дата звернення: 11.12.2024).
- [7] Куницький Олександр, Лебедева Ольга. Єврокомісія розслідує маніпуляції виборами через TikTok. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/uk/evrokomisia-rozslidue-manipulacii-viborami-cerez-tiktok/a-71087910> (дата звернення: 11.12.2024).

DIGITIZATION AND DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY

Andrii Fomin

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of Language and Humanities

Metinvest Polytechnic Technical University, Zaporozhye, Ukraine

Summary. The article analyzes the impact of digitalization on the development of civil society and democracy, based on world experience. It is proven that digitalization has significantly influenced the development processes of civil society, providing them with significant incentives and advantages: facilitating involvement, expanding participation, unlimited and fast access to competitive information, monitoring opportunities as institutions of state power and public initiatives, development of online journalism. Challenges and threats to the development of civil society are social inequality and the lack of digital literacy (especially in African countries), the use of information dumping, the spread of fakes and the use of bot farms, including during election campaigns in countries around the world, have already become today's realities. In addition, the social networks themselves, using algorithms for providing information, actually provide those materials that meet the expectations and sympathies of the user, hiding other sources, including alternative ones, at the same time. The authorities of some countries limit or completely prohibit the use of certain Internet resources and platforms, in particular Facebook and YouTube. Civil society can mobilize significant resources and attention for its initiatives thanks to online tools. Digitalization provides powerful tools for the development of civil society, facilitating interaction between citizens, organizations and authorities. The successful integration of digital technologies allows solving current societal problems, stimulating democratization, innovation and social cohesion.

Keywords: civil society, digitalization, Internet, revolutions, social networks, digital literacy.